

LÁSZLÓ GÉZA



Zsákutcában

*A skót, Dorong, Piszkos Fred és
a gazdaság orbáni felforgatása*



László Géza
ZSÁKUTCÁBAN

A skót, Dorong, Pizskos Fred és a gazdaság orbáni felforgatása

MAGYAR NARANC
KÖNYVEK

Sorozatszerkesztő
Bojtár B. Endre – László Géza

LÁSZLÓ GÉZA

ZSÁKUTCÁBAN

A skót, Dorong, Pizskos Fred
és a gazdaság orbáni felforgatása

Tea Kiadó

Budapest, 2026

Magyar Narancs Könyvek
Budapest, 2026

Olvasószerkesztő: Fogarasy Judit
Borítóterv és tördelés: Zádor György
A belív illusztrációit László Panni készítette.

ISSN 3003-9576
ISBN 978-615-82679-7-7

Minden jog fenntartva!
© László Géza, 2026
© Tea Kiadó, 2026
1035 Budapest, Vihar u. 18.
www.teakiado.hu
Felelős kiadó: László Géza

Készült a Generál Nyomdában, Szegeden
Felelős vezető: Hunya Ágnes

Tartalom

„Hülye légy, akkor a mennyekben élhetsz!”

– A gazdaság rejtői világa 7

1. Hogyan készül az unortodox gazdaságpolitika?.....	17
Barkácsolás a gazdaságpolitikában	18
A különadók burjánzása	30
Illúziók, manipuláció és a gyors visszavonulás	41
Mi az az unortodox gazdaságpolitika?	50

2. Államügyek.....	59
A tömeges közfoglalkoztatás csapdája.....	60
Államosítások, privatizációk, kiszervezések.....	67
Központosítás és az apparátusok zaklatása	75

3. Unortodox fejlesztéspolitika.....	83
Nagyra festett álmok	84
Iparpolitikát, de melyet?.....	92
A magánszektor elbizonytalanodása	98

4. A gazdasági szereplők térdre kényszerítése.....	103
Mézesmadzag és korbács a vállalati kapcsolatokban.....	104
A bankok beidomítása	110
A boltzár mint politikai fegyver.....	125
Mit nevezünk haveri kapitalizmusnak?.....	132
A haveri rendszer terjeszkedése és mellékhatásai.....	140
Három beszéd a Kamarában.....	150

5. Mindenkinek azt, amit kér – választási gazdaságpolitika.....	159
A lakosság lekenyerezése.....	160
Munkahelyek a politika hálójában.....	169
Keleti bérékhez keleti árakat!.....	175
Lakástámogatások, mindig „jókor”	182
Ötheti nyugdíj a szavazatodért	192

Szándékos tudatlanság és a politika.....	199
--	-----

Köszönetnyilvánítás.....	210
Jegyzetek.....	211
Irodalomjegyzék.....	228

„Hülye légy, akkor a mennyekben élhetsz!” – A gazdaság rejtői világa

„– Azt hiszem, minden idők legokosabb gazembere a legnagyobb üzletet csinálja itten Igoriban. [...] A foglyok boldogok. [...] A mennyországban élnek Igori pokla helyett [...].

– De hát csak egy hülye tud így élni: vakon, süketen elhinni, hogy ez a mennyország.

– Így, ahogy mondd! Hülye légy, akkor a mennyekben élhetsz!”

(Csülök és a Török Szultán igyekeznek megfejtetni az Igori-projekt titkát *A három testőr Afrikában* című Rejtő-regényben.)

A választások után, valamikor 2010 nyarán szóltak, hogy változások lesznek az akkreditációs bizottság munkájában, aminek addig én voltam az elnöke. Vállalati klasztereket minősítettünk társadalmi munkában az uniós támogatások megszerzéséhez. Most az a szabály – üzente egy régi kollégám –, hogy minden vezető repül, hacsak másként nem rendelkeznek a pártközponban. Én nem kerültem szóba, emiatt automatikusan leváltottak, de kértek, hogy dolgozzak velük tovább – gondolom azért, mert nem voltam tiltólistán sem.

Szerencsésnek érezhettem magam, akkoriban sokan éltek át szörnyű élményeket. Azok a kollégáim, akiket szó nélkül leváltottak, a minisztériumokban dolgozó ismerőseim és az a sok közalkalmazott, akiket kirúgtak, ráadásul egy új különadóval a nekik járó végkielégítés 98 százalékát is elkobozták. Egyik barátom ekkortájt kapta első visszautasíthatatlan, ámde pénzügyileg nem túl vonzó ajánlatát a cégére, de volt olyan ismerősöm is, aki 2010-ben még egy magánnyugdíjpénztárt irányított – de már nem sokáig.

A gazdaságpolitika szempontjából nem is annyira az új kormányt, hanem a kormánypárti frakciókat kellett figyelni. Lényegében minden az Országgyűlésben dőlt el, ahol a futószalagon érkező törvényjavaslatoknál a rövid pórázon tartott képviselők gépiesen nyomták az igen gombot. Államosítottak, központosítottak, átszerveztek, és közben harsogott a kormánypropaganda. Magyarország régóta a gazdasági beavatkozások országa, kormányaink egyfolytában intézkednek, de a második Orbán-kormány ebben minden, rendszerváltás utáni elődjén túltett. A válság idején ez még kevésbé tűnt fel, mert a válságkezelés már csak ilyen, de még évekkel később is azt láttuk, hogy a hiperaktivitás nem csökken, és a legnagyobb konjunktúra idején is egymást érik a beavatkozások. Nem én voltam az egyetlen, akiben felmerült a kérdés: minek tövig nyomni a gázt, amikor dübörög a gazdaság?

Mintha az irányítók elfeledkeztek volna arról, hogy a gazdaságnak vannak önkorrekciós mechanizmusai. A kiszámítható szabályozási környezet és a verseny értéket teremt, ezzel szemben a sorozatos állami beavatkozások megölik a kezdeményezőkézségséget. Régóta tudjuk, hogy a gazdaság működésébe azért nem szabad állandóan beavatkozni, mert végül semmi sem megy majd magától. Nem vagyok a neoliberalizmus megszállott híve, sok esetet láttam, ahol a verseny nem működött jól, de nálunk a kormány esélyt sem adott a piacnak.

Abban, hogy a gazdaság felforgatása kapcsán a huszadik század legolvasottabb magyar szerzője eszembe jutott, a miniszterelnök keze is benne van. A *Nemzeti Könyvtár* szerkesztője, Kerényi Imre felkérésére *A három testőr Afrikában*, a *Piszkos Fred közbelép – Fűlig Jimmy őszinte sajnálatára* és *A Csontbrigád* című regényeket ajánlotta kiadásra. Az unortodox ötlet szerintem egyszerre volt fricska és őszinte gesztus: odamondott vele az értelmiségnek, miközben emléket akart állítani egykori kedvenc szerzőjének.

Rejtő Jenő könyvei a józan ész, a szabadság világát jelentették sokunk számára, közös nyelvet és persze a poénok kimeríthetetlen forrását. Amikor a kétezertizedik években a miniszterelnök dakota közmondásokkal igyekezett jól megválogatott közönségét szórakoztatni, ehhez a humorforráshoz nyúlt vissza, de akad más párhuzam is. Rejtő sem rajongott az őt kritizáló értelmiségi elitért. Az egyik levelében magát hajóslegénynek, napszámosnak, bányásznak nevezi, és – ahogy monográfusa, Thuróczy Gergely írja – külföldi csavargásai során ezeknek a szakmáknak a többségét ki is próbálta. (A közhiedelemmel ellentétben a légióba valószínűleg nem lépett be.)

Thuróczy Gergely szerint a legsikeresebb Rejtő-regények titka leginkább abban rejlik, hogy a szerző mesterien ötvözte a pesti kabaré és a légios regények műfaját.¹ Szinte mindegyik

sikerregény krimi is egyben, a tempó emiatt erős, az olvasó gyorsan átevezhet a kevésbé érdekes részekben, hogy azután megérkezzen egy újabb sziporkázó jelenethez. A Kádár-korban Rejtő művei lekerültek a tiltólistáról, és több százezer család könyvespolcára eljuthattak. Amikor pár éve néhányat újraolvas-tam – köztük a miniszterelnök kedvenceit is –, rájöttem, hogy Rejtő egyfajta kulcsot ad az elmúlt másfél évtized gazdasági történéseinek megértéséhez.

Ezeknek a regényeknek a társadalomképe, a könnyű kézzel megrajzolt gazdasági háttér, a panamák, az afrikai kavarások történetei mai szemmel nagyon ismerősnek tűnnek. Az író egy durva, groteszkbe hajló kapitalizmusképet mutatott be az olvasóinak. Hősei, akár jók, akár rosszak, csak akkor érhetnek célba, ha megfelelően tájékozódnak az üzlet és a korrupció zavaros világában. Na de az mégsem lehet, mondhatja valaki, hogy a hazai politika nagy kérdései úgy dőljenek el, mint egy ponyvaregényben! És igaza van. De ha egy pillantást vetünk arra a fotóra, amelyen a csádi missziót előkészítő miniszterelnökünk vidáman parolázik az afrikai állam vezetőjével, már nem is tűnik olyan abszurdnak az ötlet.

Ha jobban belegondolunk, Orbán Viktor fiatalkorától kezdve nagyon önállóan alakította politikusi világképét, amiben nagy szerepet játszottak a családi, iskolai, egyetemi tapasztalatai mellett az olvasmányélmények is. Neki nem kellett évtizedeken keresztül kompromisszumok árán felfelé kapaszkodnia a párhierarchiában, és nem kellett annyit feladnia önmagából, mint másoknak. A Fidesz alig pár évvel a kezdetek után már egész másként működött, mint a szocialisták, ahol a vezetők energiájának nagy részét a párton belüli horizontális játszmák kötötték le. Orbán pillanatok alatt tűhegyes hierarchikus irányítási rendszert teremtett, és pártját a saját képére formálta. Ebben a vízióban, ahogy a párt üzemeltetésében is, az anyagi szempontok, a gazdasági háttér kulcsszerepet játszottak.

Szokás ezt ősbűnként emlegetni, de a kilencvenes évek zavaros világában a pártok nagy része hasonlóan működött, és az akkori pártfinanszírozási szabályokat még nem a Fidesz elnöke mondta tollba.

A Rejtő-regényekben szinte mindig hatalmas verekedések és túlméretezett pofonok tagolják a történetmesélést. A politikai párhuzam itt is adódik, mert az éles konfliktusok már a kilencvenes évek elején a hazai politika megkülönböztető jegyévé váltak. Sok külföldi barátunk rácsodálkozott erre. Az új világ megteremtéséhez, a nagy intézményi reformokhoz jó lett volna sok okos kompromisszumot kötni, de nálunk kezdettől fogva a „mindenki harca mindenki ellen” zajlott. Az erős rivalizálásban a politikai ellenfelek csak akkor tartottak átmeneti szünetet, amikor a kétharmados szabályok miatt ez elkerülhetetlen volt, vagy az olyan jól bejáratott pártfinanszírozási csatornák működtetése esetén, mint az autópálya-építések.

A rendszerváltás utáni időszak a társadalmi és gazdasági mobilitás elképesztő lehetőségét kínálta, de egy idő után az is látszott, hogy nemcsak felfelé, hanem lefelé is vezet út. A Fidesz vezére az 1994-es választások után döbbszent rá, mi-lyen hullámvasúton ül – nem véletlenül vezényelt le egy radikális politikai fordulatot még abban az évben. Emlékszem, nekünk, a párt gazdasági szakértőinek sem kertelt a választások utáni első és egyben utolsó ülésünkön. Világosan elmonda: ránk már nincs szüksége, új a koncepció, és ahhoz másik csapatot épít. Amennyire vissza tudom idézni, 1994 őszén már nem voltam különösebben csalódott; a választások után volt néhány rossz napom, de viszonylag gyorsan feldolgoztam a sokkot. A vállalati szektorban dolgoztam, nem politikai karrieről álmodoztam, Orbán döntése csak megerősített abban, hogy jófelé indultam el, és még a hirtelen politikai jobbkanyar okait is érteni véltem, bár a lépés következményeit nem láttam előre.

Voltak ennek a politikai fordulatnak előzményei, a pártvezetés már 1993-tól távolodott a liberális gyökerektől és az SZDSZ-től, és óvatosan közeledett az MDF-hez, ami akkor még inkább bizonytalanságnak tűnt, mint tudatos változtatásnak. A meglepően rossz választási eredményben ez a köztes állapot is szerepet játszott, ahogy az azt követő gyors irányváltásban is.

Miután a fordulat lezajlott, nem kellett sokat várni, és a Fidesz szekere újra elindult felfelé. Ebben a szocialisták baklövésai, a korrupciós ügyek hatékony fideszes kommunikációja és az MDF belső problémái is szerepet játszottak. Az 1998-as választási győzelem és a kisgazdával közös kormányalakítás utáni pragmatikus gazdaságpolitikát néhány látványos beavatkozás – köztük a minimálbérek megduplázása és az új lakástámogatások – színesítette. A szocialisták a 2002-es kampányukban ezekre az intézkedésekre lícitáltak rá, és végül – nagy meglepetésükre – győztek, mi pedig végleg elvesztettük a jogállam és a nyugati demokráciák alapelveit tiszteletben tartó Orbán Viktort, és azt a másikat is, aki szülőbirtokos barátainak valamikor az ezredforduló táján még azt mondta az állami pénzekről: „ne mi kapjuk a legtöbbet.”²²

Az elmúlt tizenöt évben sokan próbálták már a fiatal Orbán Viktorba belemagyarázni a diktátort, a rablót, a fasisztát, de ez azért félrevezető, mert az elmúlt harminc év változásai az érdekesek. A Fidesz elnökének legnagyobb erőssége az az alkalmazkodás, amiért vehemens kritikusan gyakran előbb bélyegezték meg, mintsem pontosan megértették volna azt, ami történt.

Normaszegő alkat, emiatt mindig előnyben részesítette a radikális megoldásokat. Kezdettől fogva nagy dolgokat akar véghez vinni, formálni akarja a magyar történelmet. Ahogy 1994-ben, úgy a 2002-es választási vereség után is pillanatok alatt változtatott az irányvonalon: nem adta fel az egyszerre konzervatív, nemzeti és liberális kereteket, de a háttérben egy új populistá politikát épített fel.

Ebben a második ellenzéki korszakában is befolyásos politikus maradt. Egymás után állított csapdákat ellenfeleinek, amelybe ők többnyire bele is sétáltak. A döntéseit leginkább a közvélemény-kutatásokhoz, a magyar társadalom gyengeségeihez és már nem a korábbi politikai ideáljaihoz igazította.

2006-os újabb veresége után pedig már bármi áron győzni akart, és ennek érdekében egyre radikálisabb eszközökhöz nyúlt. A politikai közbeszédet és mindazt, ami az utcákon vagy a parlamentben történt, leginkább ő tematizálta. A 2007–2008-as válság és a kormánypártok összeomlása megkönnyítette a dolgát, és 2010-ben beteljesült régi álma: radikális elképzelései előtt leomlottak az akadályok, mert végre meglett a kétharmados többsége az Országgyűlésben.

Csapatái 2010-ben duzzadtak az önbizalomtól: próba szerencse, csináljuk, aztán ha kell, majd változtatunk! A gazdaságirányítás kezdettől fogva kiemelt téma volt. Már az első években fontos szervezetek alakultak át vagy szűntek meg, leginkább azok, amelyek szembementek a kormány céljaival.

Melyek voltak ezek a célok? A sor élén a következő választási győzelem és a klientúra üzleti terjeszkedésének szempontjai álltak. A hagyományos gazdaságpolitikai célok csak ezután következtek. Bár amikor a kétezerhúszas években az infláció elszabadult, ami sokak zsebét érintette, annak megfékezése is fontossá vált, de nehogy azt higgye bárki, hogy a neoliberális elvek vagy a gazdaságpolitikai szakkönyvek ajánlásai miatt.

A Fideszben régóta az járja, hogy nagy szükség lenne idehaza erős „nemzeti tőkére”. De kiből lehet nemzeti tőkés? A miniszterelnök hamar világossá tette: csak abból, akit ő arra felken. Egymás után érkeztek a hírek a rokonok, gyerekkori ismerősök, sportbarátok felülről szervezett vagyonosodásáról. Úgy tűnt, a személyes kötelék a titka annak, ki válthatja le vele együtt a régi gazdasági elitet. A szabályok az új, zárt csapatban egyszerűek:

a főnök szava dönt, kibeszélés nincs, jachtozni, magánrepkedni, luxusingatlanokat venni lehet – sőt, még egy kicsit jótékonykodni is. A választások előtt persze vissza kell venni a tempóból, de utána „megint mehet minden tovább” – ahogy Hofi Géza énekelte.

Az első évek a gazdaságirányításban nem hoztak átütő sikereket, az adatok csak az évtized közepén kezdtek igazán javulni. Aztán jött pár jó gazdasági év. A miniszterelnök 2019-ben diadalmasan ismertette a kereskedelmi kamara hallgatóságának az idehaza már világhírű „magyar modell” alapvetéseit, de aztán beütött a járvány, a válság, majd a háború. Egyik évről a másikra kiderült, hogy ez a modell minden, csak nem válságálló, és az unortodox megoldások az új körülmények között már többet ártanak, mint használnak.

A magyar gazdaság később, a javuló külső környezetben sem tudott erőre kapni, az egy főre eső GDP, a beruházások, a versenyképesség és a növekvő szegénység ma szomorú képet festenek a helyzetünkről. A következő oldalakon ennek a mélyrepülésnek az okait igyekszem megfejtetni.

Arról, hogy milyen gazdaságpolitika jöhet Magyarországon, ma nem könnyű tájékozódni, ezért is fontos a múlt megismerése. A kormány politikájának, annak ellenére, hogy végül zsákutcában kötöttünk ki, kezdetben voltak eredményei és nem csak kudarcai.

Orbán Viktor politikáját lehet szeretni vagy utálni, de ennél sokkal fontosabb, hogy megértsük, mit miért tett. Több mint tíz éve ezért is kezdtem újra ismeretterjesztő esszéssorozatot írni „Visszajátszás” címen a *Magyar Narancs* Egotrip rovatába. Az ennek nyomán 2023-ban megjelent *Barkácsolás a gazdaságirányításban* című könyvemben elsősorban olyan nemzetközi döntéseket igyekeztem körüljárni, amelyek segíthetnek a hazai gazdaságpolitika megértésében. Most az elmúlt másfél évtized magyar esetei következnek.

Nylván van, akiben felmerül a kérdés, miért ír egy vállalkozó ember ezekről a kérdésekről cikkeket, könyveket. Elsősorban

azért, mert már vagy negyven éve foglalkozom gazdaságpolitikával. A Közgázon végeztem, egyetemi tanársegédként többnyire ezt a témát oktattam, kutattam, és a mai napig tartok erről órákat. Szakértőként is közreműködtem a gazdaságpolitika formálásában, és az ezredforduló után az Antenna Hungária vezetőjeként – munkáltatói oldalon – az érdekképviselési munkában is részt vettem.

A könyv első részében azt a gazdaságpolitikai gyakorlatot mutatom be, ami kerülgeti a radikális reformokat, és inkább kisebb, improvizatív változtatásokkal igyekszik a problémákat orvosolni. Szokás ezt *barkácsolásnak* nevezni, nem feltétlenül azzal a negatív kicsengéssel, ahogy ezt a szót általában idehaza használjuk. A második részben az *állam ügyeiről* lesz szó, a radikális központosításról, az apparátusok leigázásáról, az államosításokról és az ellenkező irányú vagyonmozgásokról, tehát a kiszervezésekről, privatizációkról. Utána a fejlesztéspolitikát, majd a vállalatok, bankok legyűrését, a *mézesmadzag és a korbács* változatos formáit, a klientúra zárt gazdasági rendszerének terjeszkedését mutatom be, végül a kormány és a lakosság viszonya kerül terítékre, a *választási gazdaságpolitika* és a kapcsolódó kormányzati agymosás. „Hülye légy, akkor a mennyekben élhetsz!” – mondja Rejtő hőse a cimborájának, és az elmúlt másfél évtizedben ebből politika lett Magyarországon.

Remélem, a huszadik század második felének legolvasottabb magyar szerzője segít megfejtetni nagy rajongójának gazdaságirányítási döntéseit. A könyv utolsó, a *szándékos tudatlanság* jelenségéről szóló fejezetében Rejtő nemcsak hősein keresztül, hanem saját hangján is megszólal. Egyik hátramaradt írásából kiderül, milyen pontosan ismerte a propagandának és a tömegpszichózisnak azt a szimbiózisát, melynek modern változatával újra együtt élünk, és ami fontos szerepet játszott abban is, hogy végül zsákutcában kötöttünk ki.

Tartsák maguk előtt ezt a könyvet egy pillanatra, majd fordítsák el kilencven fokban, úgy, hogy a gerince legyen felül. Aztán a másik kezükkel pörgessék végig a lapjait. Ezermilliárdok hullanak ki közülük: borult ötletekre elpazarolt, értelmetlenül elégetett vagy ravasz módon ellopott ezermilliárdok. Meg az eltékozolt összegek – az a vagyon és jólét, amit a szabadon működő magyar gazdaság jó kormányzással megteremthetett volna az elmúlt 16 évben.

Az Orbán-rezsim működéséről sok okos újságcikk, esszé, tanulmánykötet, magyarázat született. Ez a könyv mégis egyedülálló. Kellően hosszú és enciklopédikus az emlékezete ahhoz, hogy elmesélje mindazokat az elhibázott gazdaságpolitikai döntéseket és szakpolitikákat, amelyek elszegényítették a hazánkat. Pontosan feltárja a mögöttük meghúzódó politikai indítékokat és azt a társadalmi környezetet is, amely sokáig tapssal fogadta ezeket. De nemcsak a meggyőző, alapos tudás az erénye ennek a műnek, hanem a könnyen olvasható, szellemes és izgalmas stílus is. A végén el fogják hinni, amit az elején én sem akartam: azt, hogy Rejtő Jenőnek tényleg van hozzátennivalója az Orbán-rezsim átfogó magyarázatához. És ez nem vicces.

Bojtár B. Endre,
a *Magyar Narancs* főszerkesztője

MAGYAR  NARANC
KÖNYVEK



4390 Ft



www.teakiado.hu